

SEMINAR

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

---

Odstupanja napona kao ograničenje za priključenje distribuirane proizvodnje

Tomislav Baričević, dipl. ing. el.

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

---

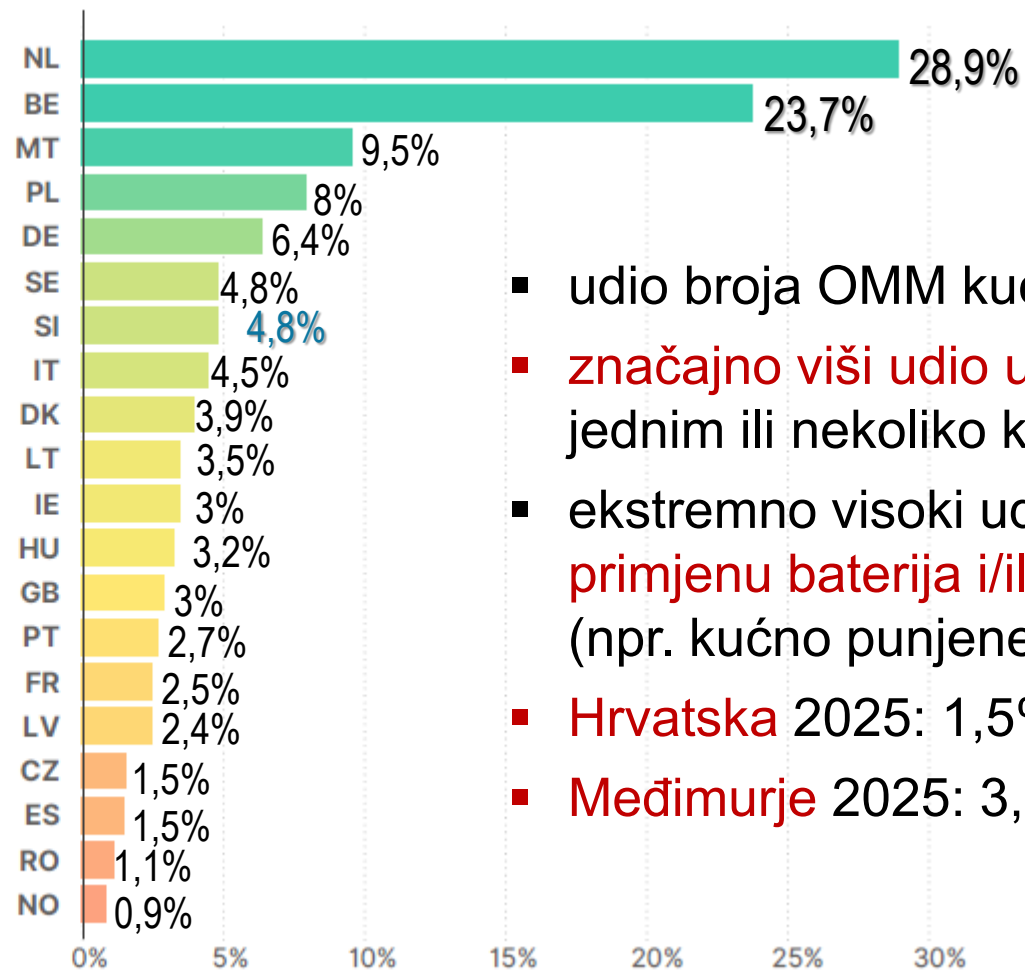
Pitanja

---

1. Kolika je zastupljenost distribuirane proizvodnje?
  2. Kolika bi mogla (trebala) biti?
  3. Kriteriji za priključenje distribuirane proizvodnje
  4. Analiza različitih scenarija distribuirane proizvodnje
  5. Trebamo li prilagoditi pristup?
-

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Zastupljenost distribuirane proizvodnje kod kućanstava u EU

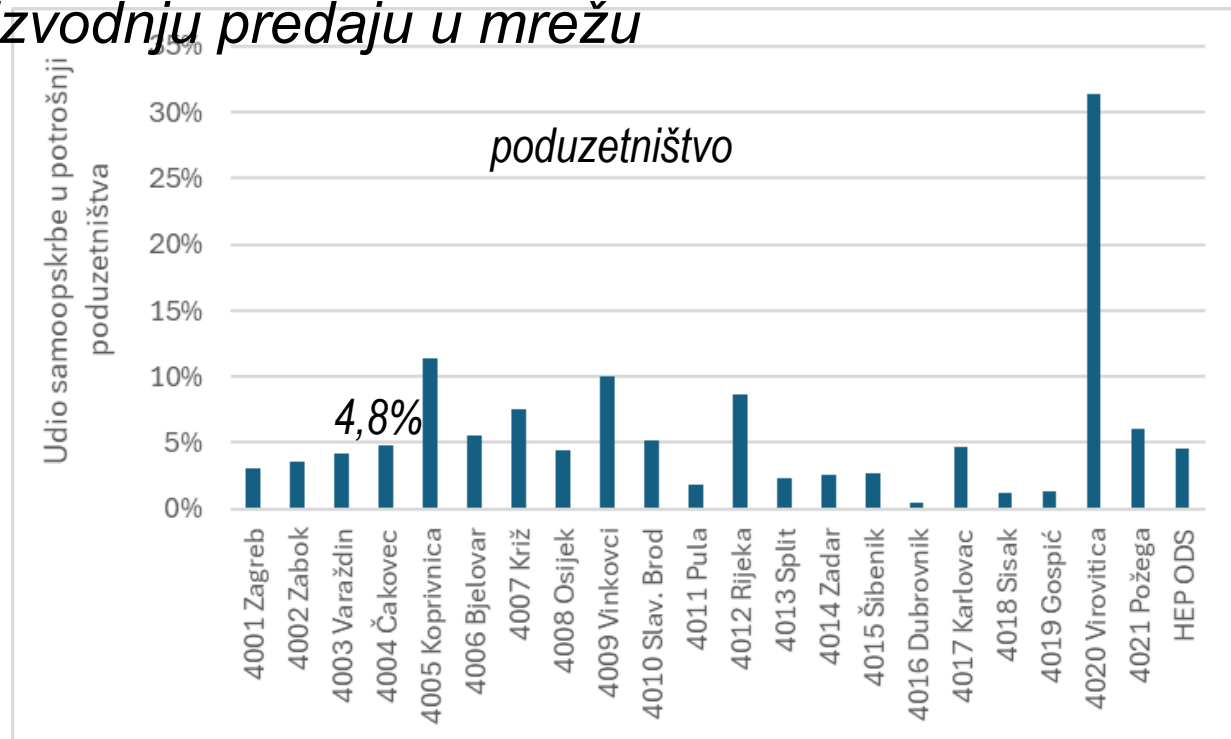
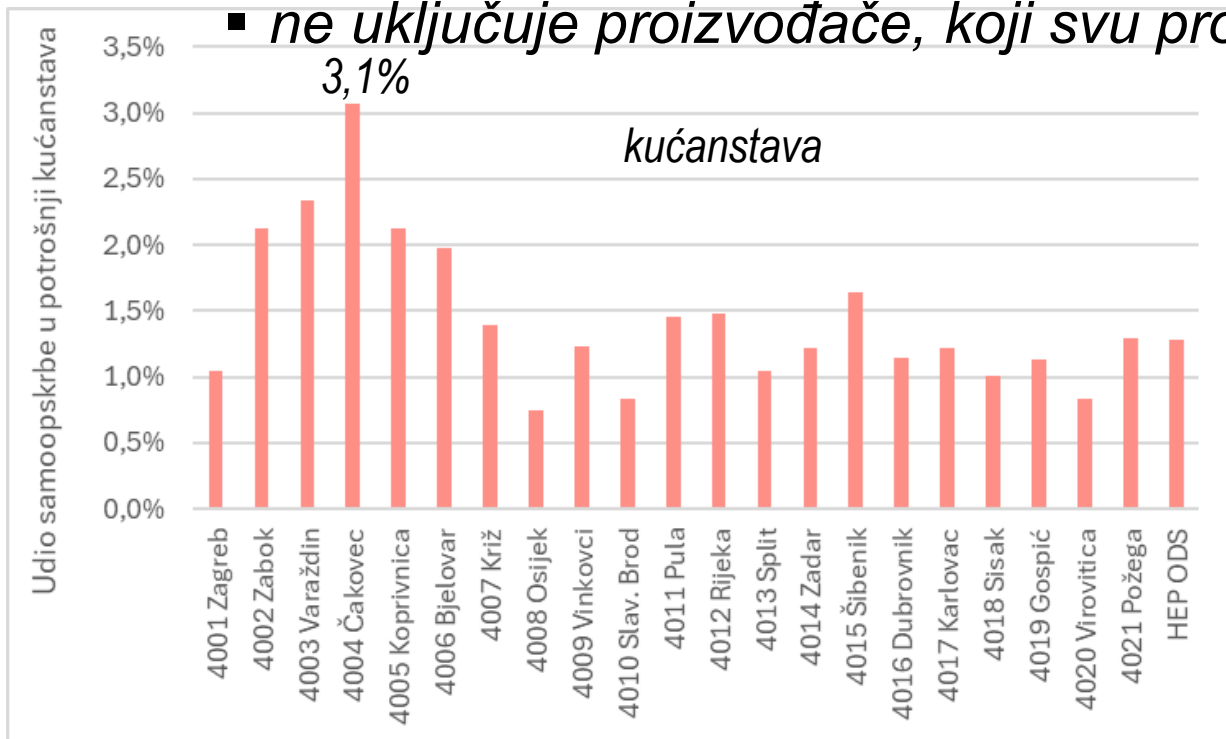
- udio broja OMM kućanstava sa SE
- **značajno viši udio u broju manjih zgrada s jednim ili nekoliko kućanstava**
- ekstremno visoki udjeli podrazumijevaju **primjenu baterija i/ili fleksibilnosti potrošnje** (npr. kućno punjene električnog vozila)
- **Hrvatska 2025: 1,5% OMM)**
- **Međimurje 2025: 3,8% OMM**

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Zastupljenost „demokratske” distribuirane proizvodnje u Hrvatskoj – udio samoopskrbe

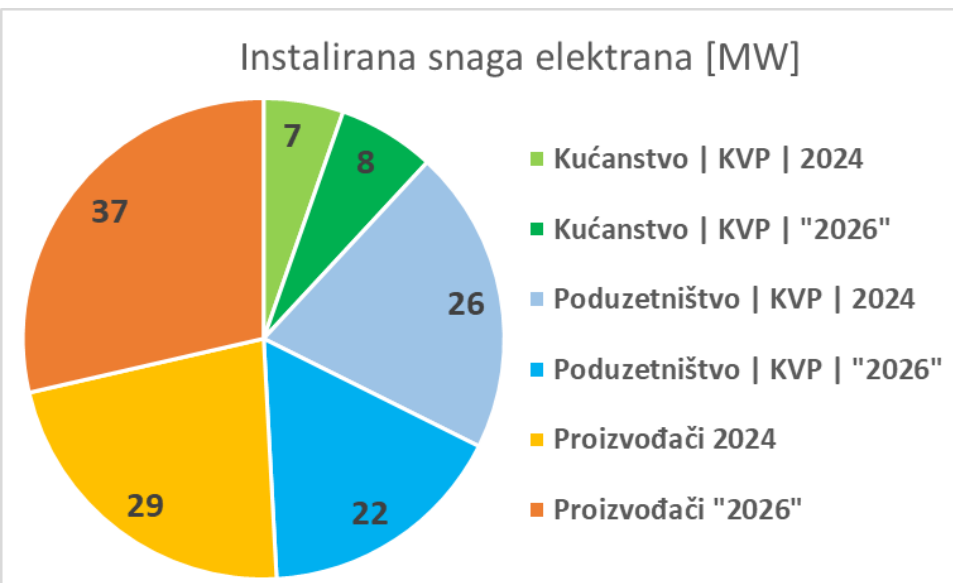
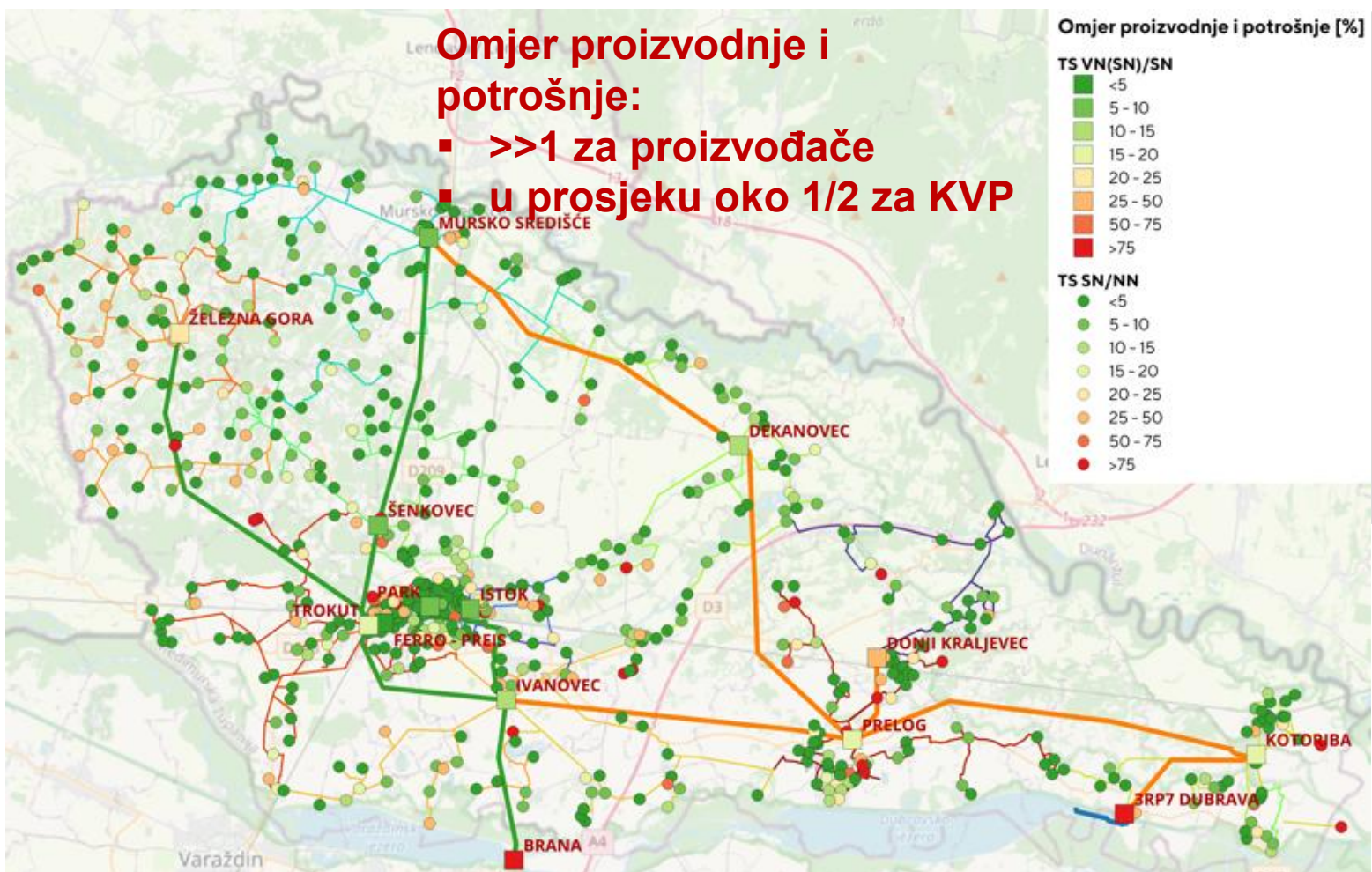

- proizvodnja (većim dijelom) za vlastitu potrošnju – kupci s vlastitom proizvodnjom (KVP)
- ne uključuje proizvođače, koji svu proizvodnju predaju u mrežu

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Zastupljenost distribuirane proizvodnje u Međimurju

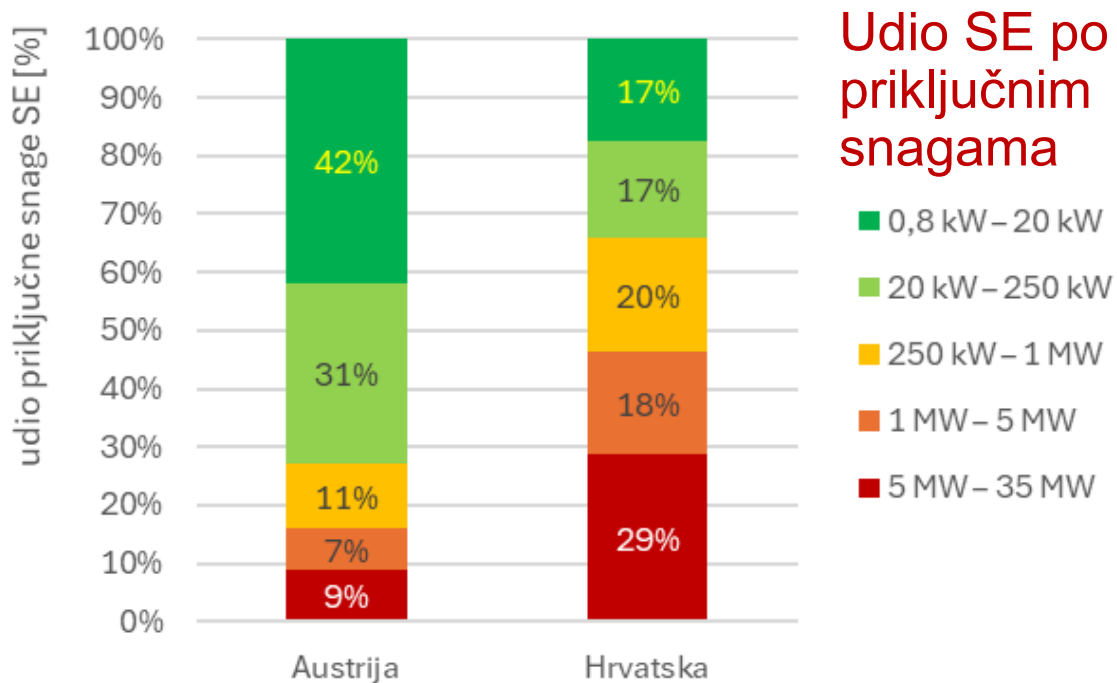

- Ukupno 129 MW
- 65 MW (51%) proizvođači
- kućanstva samo 15 MW (12%)
- na NN 35 MW (27%)

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Podaci za
2025. god.

Je li **Austrija** primjer dobre prakse?

Veličina elektrane	Instalirana snaga [MW]		Udio [%]	
	Austrija	Hrvatska	Austrija	Hrvatska
0,8 kW – 20 kW	3 864	288	42%	17%
20 kW – 250 kW	2 839	277	31%	17%
250 kW – 1 MW	976	326	11%	20%
1 MW – 5 MW	641	292	7%	18%
5 MW – 35 MW	805	477	9%	29%
Ukupno	9 125	1 660	100%	100%

Austrija ↔ Hrvatska

velike SE: samo 9% ↔ 29%

SE do 250 kW: 73% ↔ 34%

ukupno broj SE: 500 000 ↔ 42.000

- s obzirom na odnos broja stanovnika i površine, **instalirana snaga velikih SE je usporediva**
- **kućanstva sa SE** u Austriji: od 2,7% u Beču do 16,9% u Donjoj Austriji ↔ u Hrvatskoj: do 3,8% u Međimurju

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Je li **Slovenija** primjer dobre prakse?

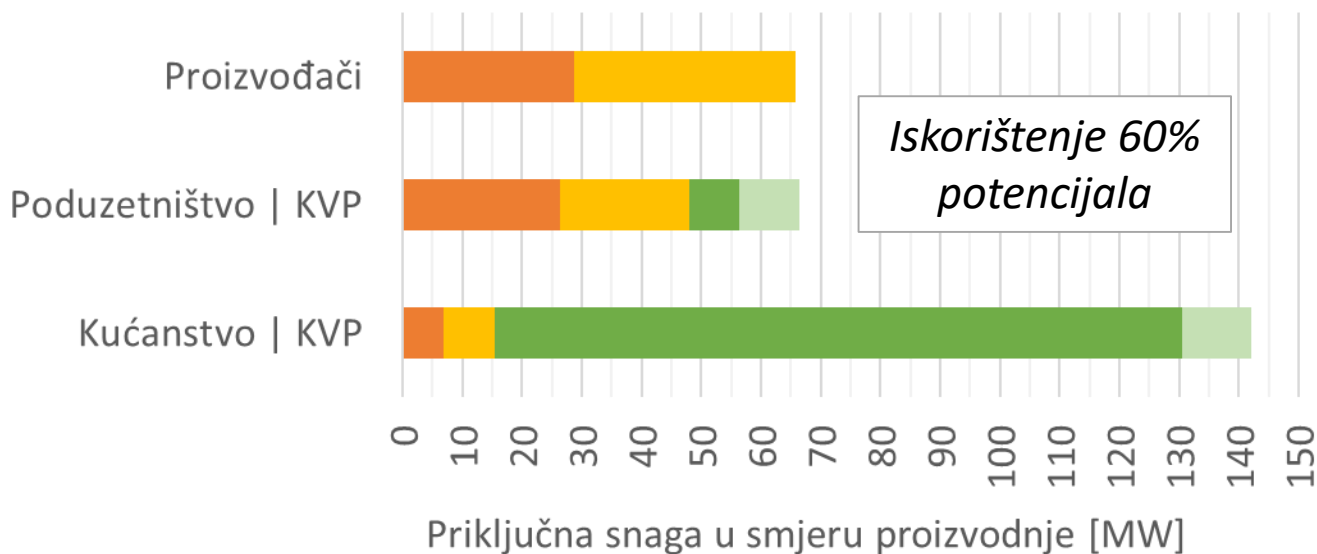
- na kraju 2025. godine ukupno instalirano **1 650 MW SE** ⇔ **jednako kao u Hrvatskoj** koja je 2 puta veća
- samo tri SE snage veće od 1 MW, sve u vlasništvu HSE, poduzeća u državnom vlasništvu:
  - SE Brežice snage **6 MW** je hibridna elektrana u kombinaciji s HE Brežice, uz nasip akumulacijskog jezera
  - SE Prapretno snage **3 MW** (dogradnja do **10 MW** + baterija **7 MW / 14 MWh**) na području bivšeg ugljenokopa
  - SE Zlatoličje snage **2,5 MW** (dogradanja do **24,5 MW**) je uz postojeće kanale i akumulacije dravskih hidroelektrana
  - u planu je plutajuća SE Družmirje snage vjerojatno preko **75 MW** na jezeru nastalom nakon desetljeća eksploatacije lignita u blizini TE Šoštanj
- Slovenski pristup:
  - energetska demokracija, odnosno **sudjelovanje što većeg udjela građana**
  - **visoka razina svijesti o potrebi očuvanja okoliša** i dopuštanje većih projekata samo na posebnim područjima u kojima je već postojala intenzivna gospodarska djelatnost

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Studija razvoja
distribucijske
mreže

Potencijal distribuirane proizvodnje u Međimurju

sada (s projektima u fazi priključenja): **129 MW**
za 20 godina: **275 MW**

■ instalirano do 2024

■ instalirano dodatno do "2026"

■ potencijal | samostojeće zgrade

■ potencijal | zgrade s više OMM

Scenarij proizvodnje kupaca s vlastitom proizvodnjom (nisu planirani proizvođači):

1 OMM na adresi:

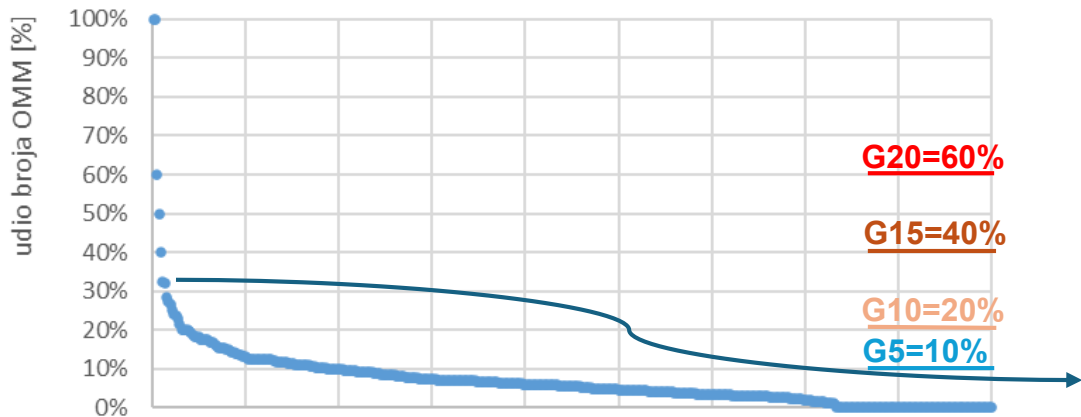
- obiteljska kuće: 8 kW
- SN poduzetništvo: potrošnja/3
50 kW do 500 kW
- NN poduzetništvo: potrošnja/1,55
5 kW do 250 kW

Više OMM na adresi:

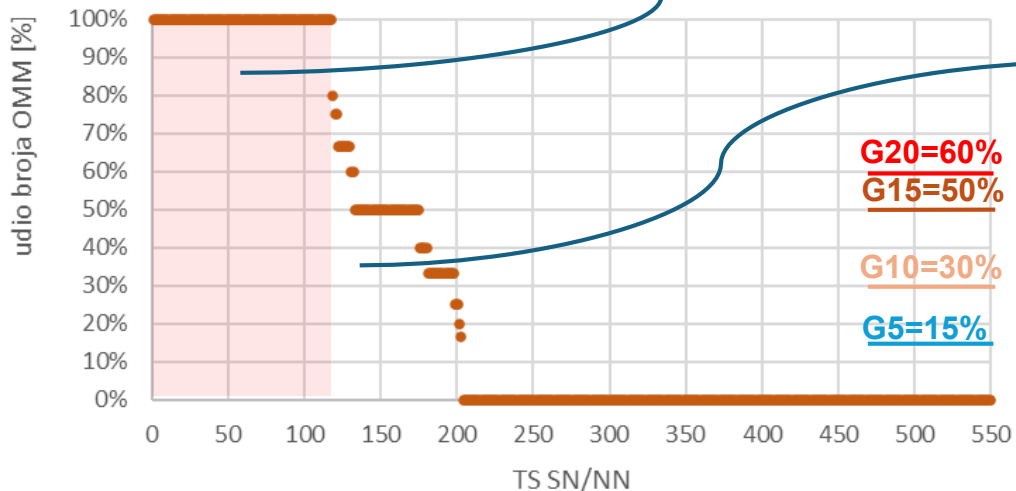
- stambena zgrada: max (8 kW ; 1 kW/stan)
- NN poduzetništvo: potrošnja/1,42
max 10 na adresi
5 kW – 500 kW

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Omjer broja postojećih i mogućih SE kućanstava - 1
OMM/adresa / G0+

Omjer broja postojećih i mogućih SE poduzetništva - 1
OMM/adresa / G0+

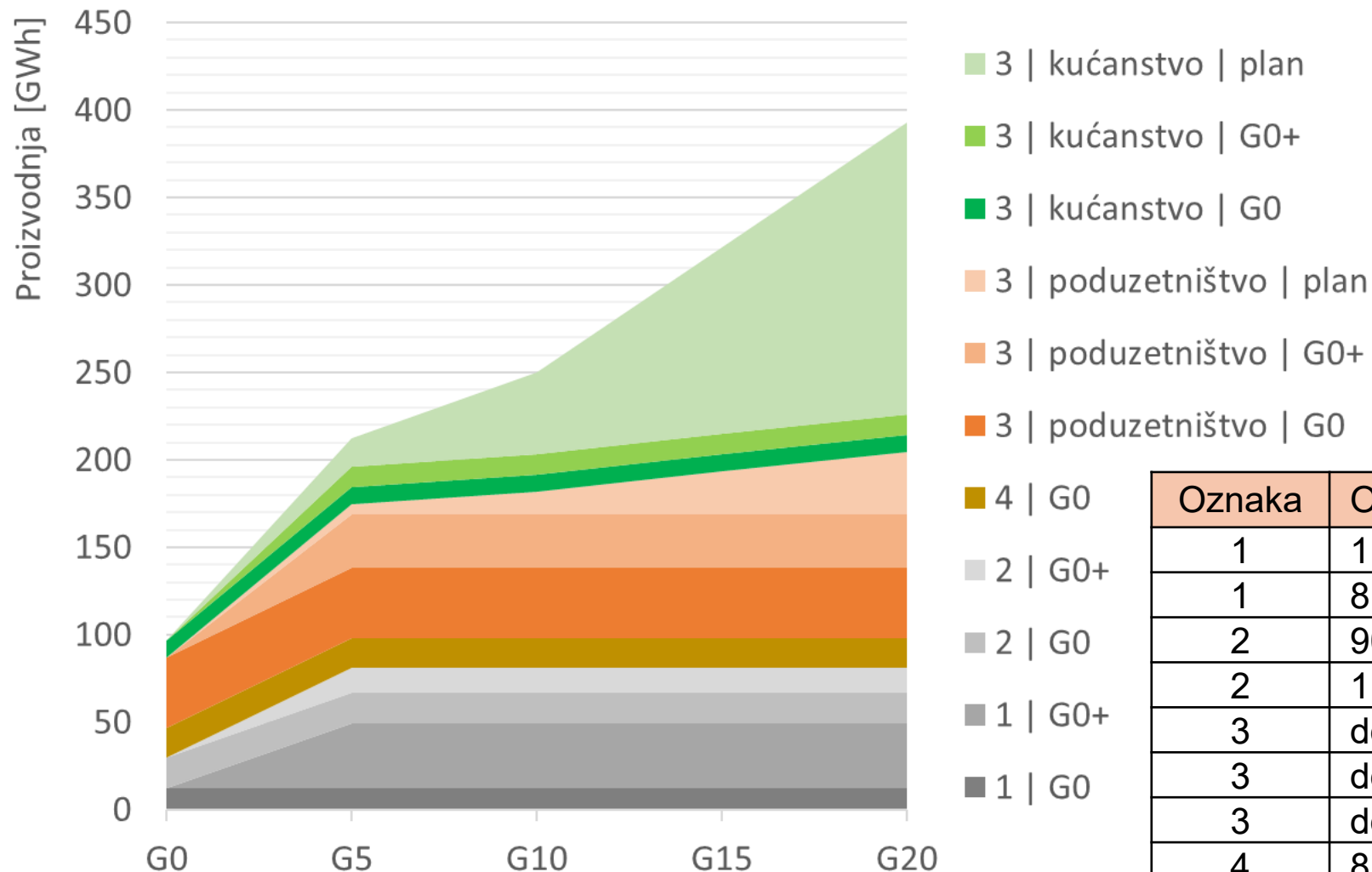
Scenarij: iskorištenje 60% potencijala za 20 godina

Zašto 60%?

- 30% OMM kućanstava u Nizozemskoj 2023. godine ⇔ 53% stalno nastanjenih obiteljskih kuća u Međimurju za 20 god.
- 27% SE snage veće od 250 kW u Austriji 2025. godine ⇔ iskorištenje 83% potencijala SE u Međimurju za 20 god.
- već postoje područja s preko 30% kućanstava sa SE
- na oko 20% područja (TS SN/NN) svi poduzetnici imaju SE (uključujući 50% SN kupaca)
- u prosjeku, već je iskorišteno gotovo 40% ukupnog potencijala poduzetništva
- za ostvarenje ciljeva NECP-a treba maksimalno iskoristiti mogućnosti instalacije SE na zgradama i pomoćnim objektima u blizini zgrada, kako bi se minimizirala

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Scenarij razvoja distribuirane proizvodnje

- *trenutačno (u pogonu i u postupku priključenja) 43% čine SE koje prekomjerno zauzimaju kapacitet mreže (kat. 1 i 2)*

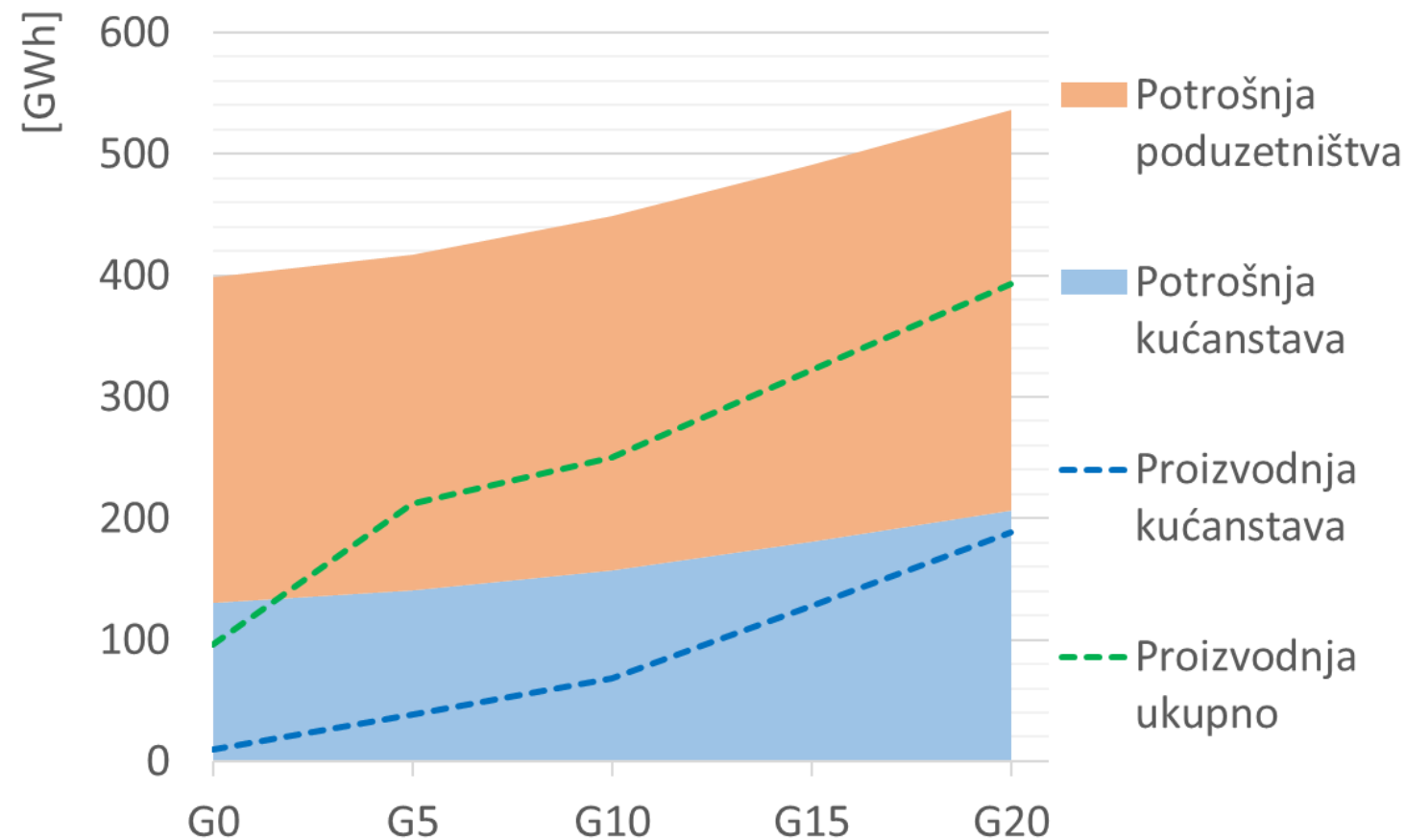
Kategorije utjecaja priključenja elektrana na SN mrežu

Oznaka	Opis načina priključenja
1	1 MW - 4 MW u 10(20) kV mreži
1	8 MW - 10 MW u 35 kV mreži
2	900 kW - 1000 kW u 10(20) kV mreži
2	1 MW - 4 MW u 35 kV mreži
3	do 500 kW u 10(20) kV mreži
3	do 500 kW u NN mreži
3	do 40 kW kućanstvo
4	8 MW - 10 MW na sabirnicama 35 kV TS VN/SN

43%

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Scenarij razvoja distribuirane proizvodnje

Kućanstva:

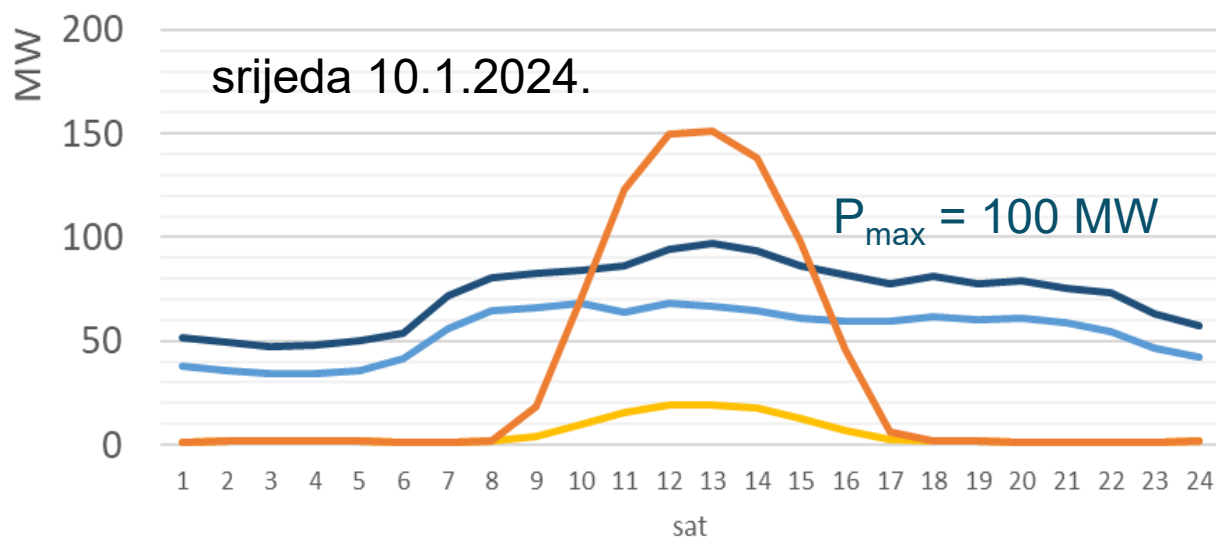
- do G20 proizvodnja kućanstava gotovo pokriva potrošnju (na godišnjoj razini)
- udio kućanstava sa SE u G20 usporediv s državama koje prednjače u EU u G0 (35% OMM)
- instalacije u Hrvatskoj u prosjeku dvostruko veće (8 kW u odnosu na 4 kW u EU) => radi postizanja ciljeva NECP-a

Poduzetništvo:

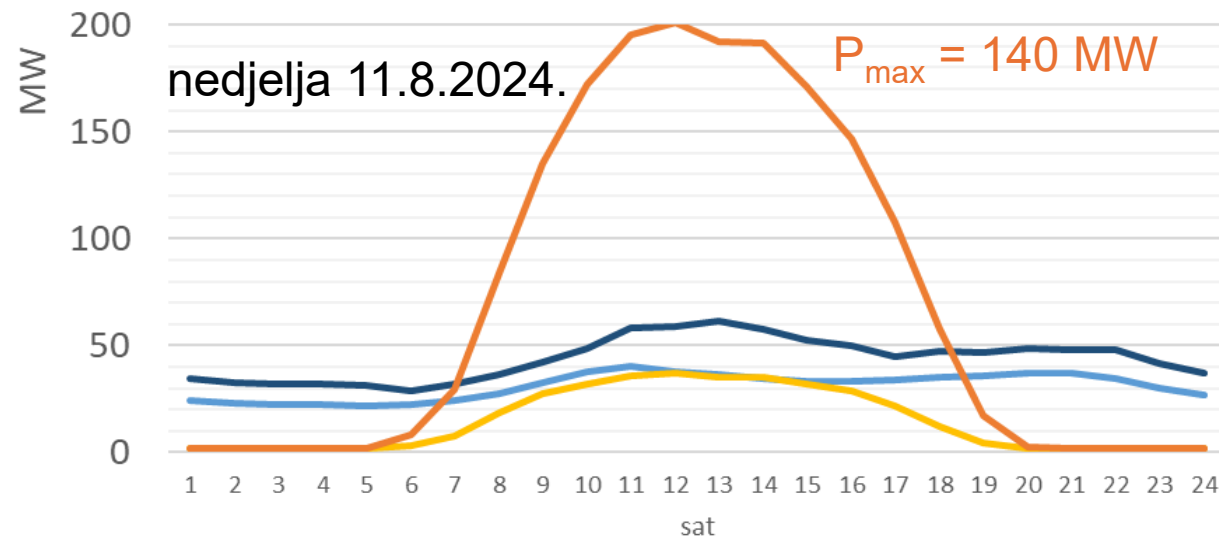
- već u G0+ vrlo visoka iskorištenost
- možda bi se moglo pretpostaviti

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Usporedba dnevnog dijagrama potrošnje i proizvodnje Međimurja u G0 i G20

— Potrošnja G0 [MW]   — Proizvodnja G0 [MW]
 — Potrošnja G20 [MW]   — Proizvodnja G20 [MW]

— Potrošnja G0 [MW]   — Proizvodnja G0 [MW]
 — Potrošnja G20 [MW]   — Proizvodnja G20 [MW]

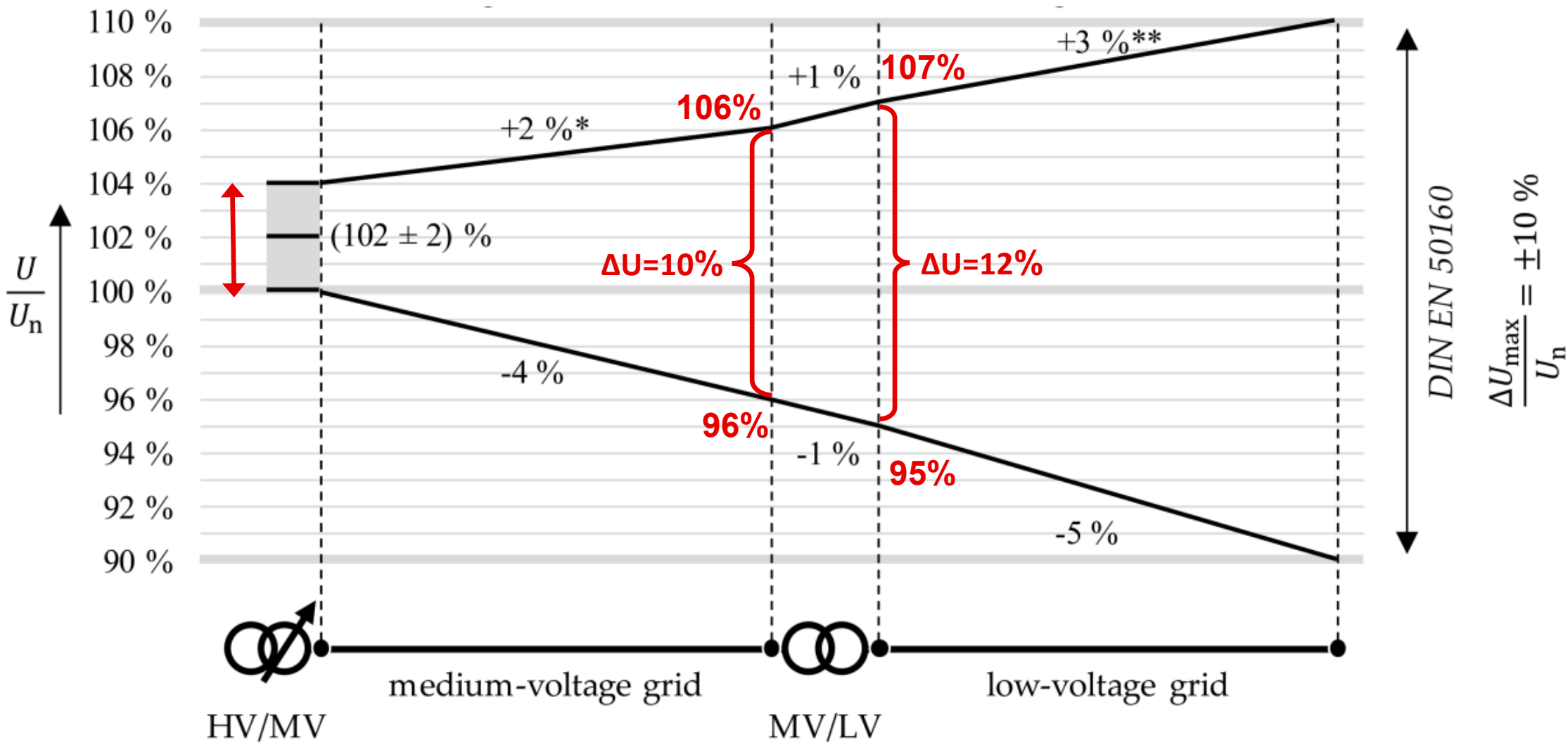
U dijagramu potrošnje u oba dana vidljiv je utjecaj kućnog punjenja električnih vozila oko podneva, a u zimskom danu vidljiv je i doprinos grijanja toplinskim crpkama u jutro te popodne i na večer

Proizvodnja u G20 je 5-7 puta veća od proizvodnje u G0.

U G0 i zimi i ljeti gotovo sva proizvodnja trošila se u distribucijskoj mreži. U G20 zimi i ljeti za sunčanog vremena značajni dio proizvodnje ide u prijenosnu

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Kriterij odstupanja napona za priključenje distribuirane proizvodnje

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Kriterij opterećenja vodova i transformatora

- dopušteno opterećenje vodova i transformatora u normalnom pogonu: **100%**
- dopušteno opterećenje transformatora u poremećenom pogonu: **120%**
- primjena **N-1** kriterija: za **potrošnju** kada je ekonomski opravdano (preko **5 MW**)
- za proizvodnju se N-1 kriterij ne primjenjuje (u smislu obveze ulaganja za ODS)

Smjernice za provedbu proračuna u elaborata optimalnog tehničkog rješenja priključenja – verzija 1/2025

N-1 na razini TS VN(SN)/SN za smjer predaje u mrežu

ukupna priključna snaga svih proizvodnih postrojenja ≥ 100 kW koji se napajaju iz TS VN(SN)/SN (**maksimalna priključna snaga**) $\leq$ iznos ukupne nazivne snage transformacije VN(SN)/SN nakon ispada TR najveće snage, uvećano za iznos referentne minimalne potrošnje predmetne TS VN(SN)/SN

Analiza različitih scenarija distribuirane proizvodnje

- Analizirana stanja distribucijske mreže (proizvodnja i potrošnja):
  - stanje 2024. godine (označeno s G0) = **62 MW**
  - stanje s novim elektranama s visokom vjerojatnošću realizacije (G0+) => **129 MW**
- Analize sa i bez proizvođača u pogonu nakon 2024. godine:
  - ukupno 15 elektrana snage **37 MW**
  - 2 velike: 18,5 MW
  - 2 iznad 5 MW, 4 od 1-5 MW i ostale ispod 1 MW
- Korištenje regulacije napona (**faktor snage 0,95** ili 1)
- Pogonski napon 10 kV ili **20 kV**
- **DV 35(110) kV** Čakovec – Podturen

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

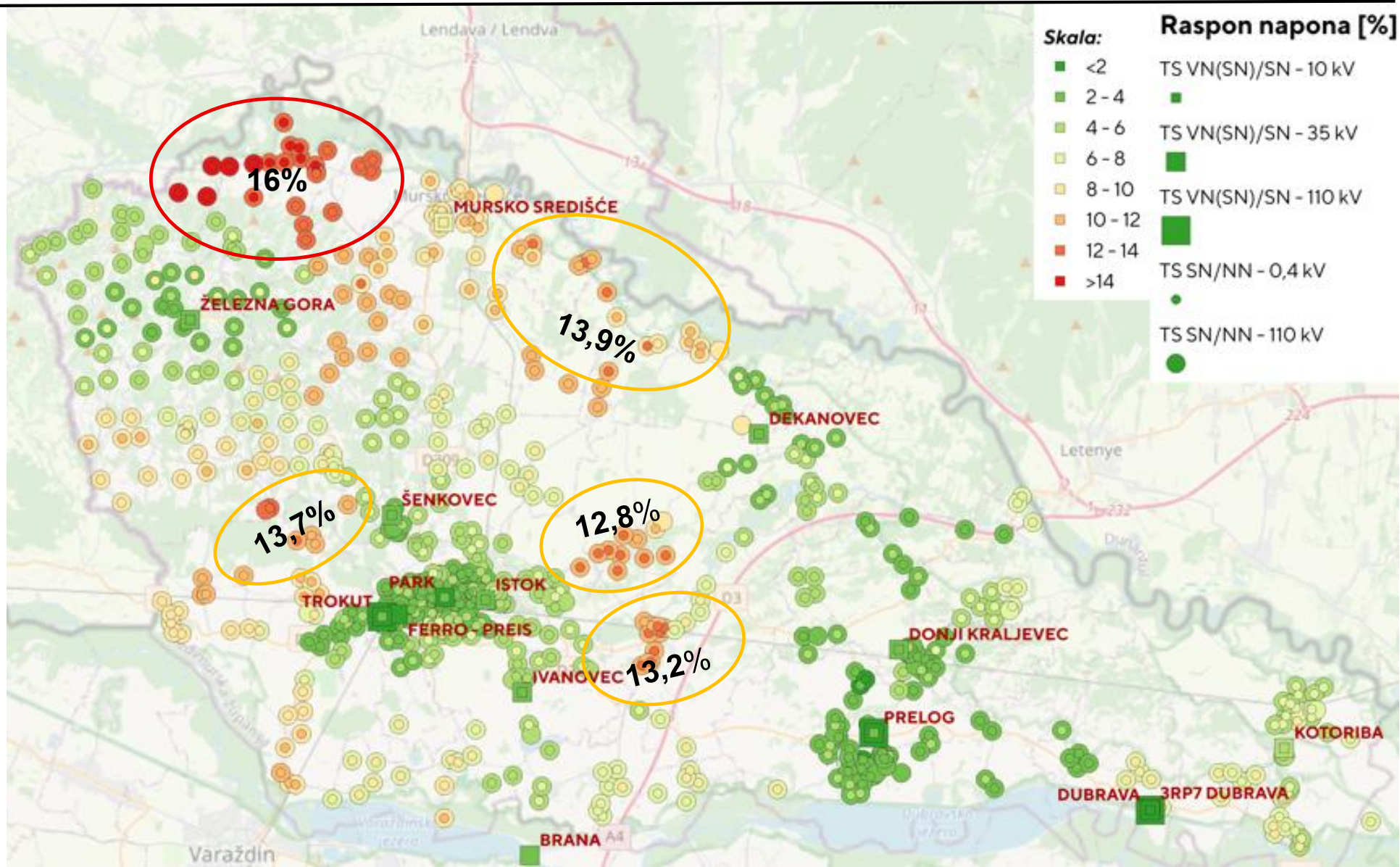
Analiza različitih scenarija distribuirane proizvodnje

TS VN(SN)/SN	0 MW bez proizvodnje	62 MW stanje 2024. god.	92 MW faktor snage 1	92 MW faktor snage 0,95 za SN proizvodnju	129 MW faktor snage 1	129 MW faktor snage 0,95 za SN proizvodnju	129 MW faktor snage 0,95 za svu proizvodnju	129 MW faktor snage 0,95 za SN proizvodnju novi DV 35 kV Čak. –M.S. prijelaz na 20 kV
TS 110/35/10 kV Trokut	11,96	11,50	12,29	10,59	12,23	11,22	9,48	5,31
TS 110/35/10 kV Trokut	9,01	11,97	12,83	11,05	15,15	13,65	11,36	6,47
TS 35/10 kV Dekanovec	10,52	13,29	13,63	13,34	14,45	13,93	10,92	8,00
TS 35/10 kV Dekanovec	9,93	9,57	9,21	9,02	14,47	12,75	10,76	7,95
TS 35/10 kV Ivanovec	10,24	11,41	13,48	13,11	13,48	13,18	11,43	6,97
TS 35/10 kV Mursko Središće	9,98	11,36	14,06	13,13	17,38	15,99	14,10	11,89

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Rasponi napon SN i NN sabirnicama

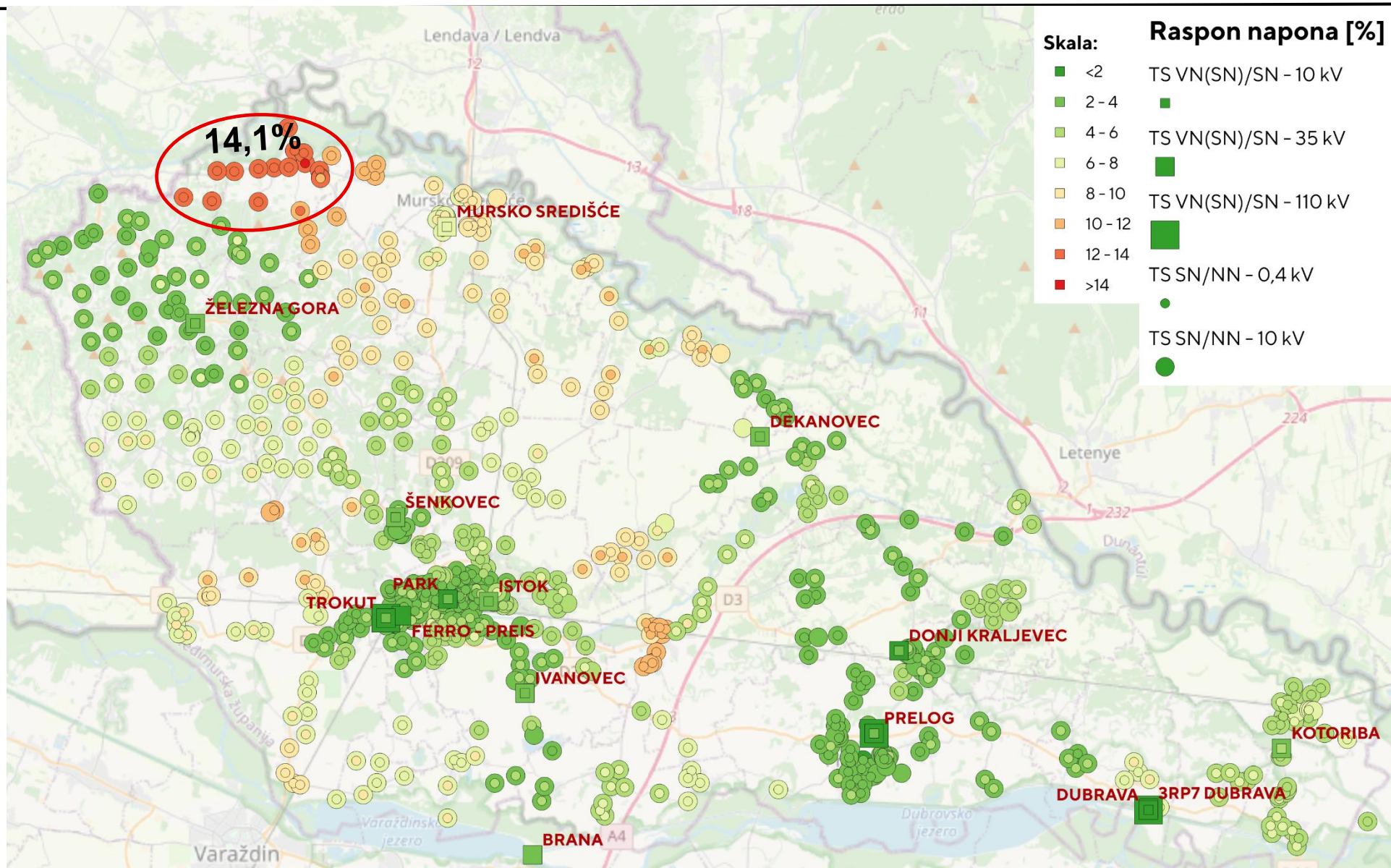
129 MW |
 faktor snage 0,95 za **SN**
 proizvodnju

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Rasponi napon
 SN i NN
 sabirnicama

129 MW |
 faktor snage 0,95 za **svu**
 proizvodnju

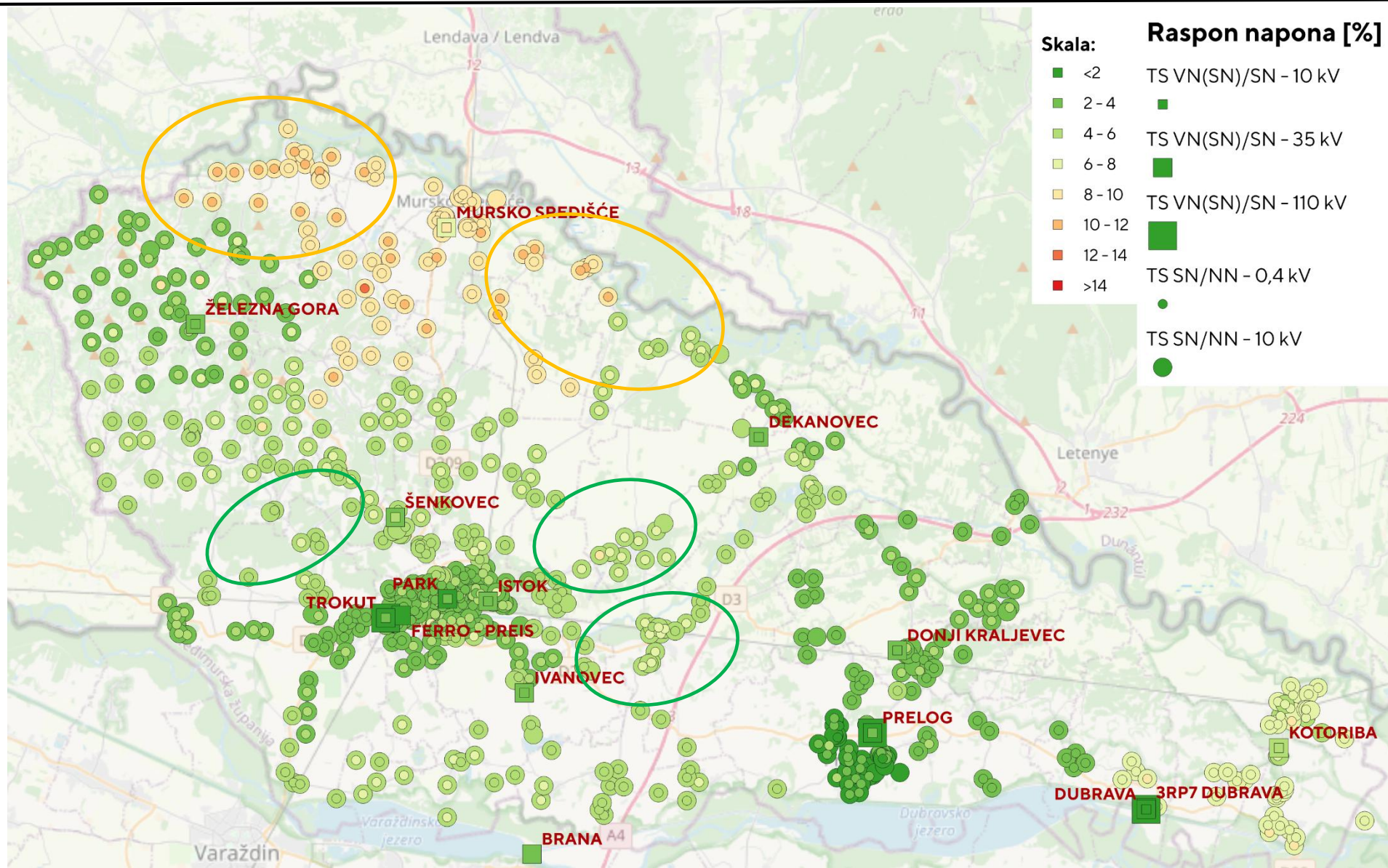

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Rasponi napon SN i NN sabirnicama

129 MW |
 faktor snage 0,95 za **SN**
 proizvodnju | novi **DV 35 kV**
 Čakovec - Podturen |
 prijelaz na **20 kV**

Uz ova ulaganja (ranije od
 planiranog) **ostvariv je**
 prethodno opisani scenarij
 priključenja dodatnih 146 MW
 SE kućanstava i KVP

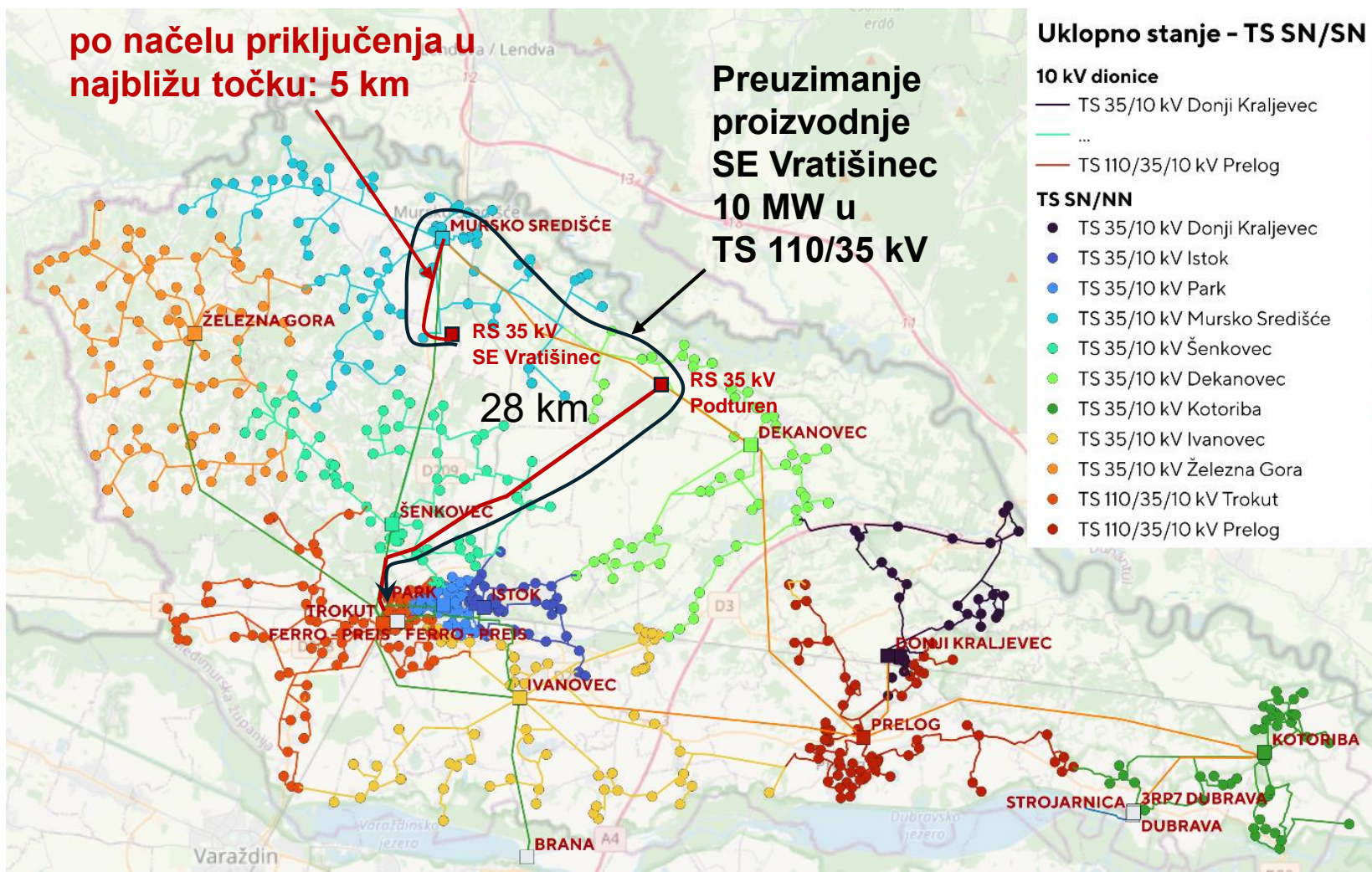

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Ulaganja radi preuzimanje proizvodnje SE Vratašinec 10 MW

- Prijelaz na **20 kV** područja Murskog Središća oko **5 godina** ranije od planiranog
- Obnova **DV 35(110) kV** Čakovec – Podturen oko **10 godina** ranije od planiranog
- Izgradnja **RS 35 kV** Podturen oko **10 godina** prije planiranog

Proizvodnju snage preko 5 MW treba priključiti na TS 110/SN s automatskom regulacijom napona

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Utjecaj visokog napona u prijenosnoj mreži

- automatska regulacija napona na transformatorima 110/35 kV i 110/10 kV podešena na održavanje napona na oko 1,5% iznad nazivnog napona
- u slučaju napona u prijenosnoj mreži blizu 123 kV koristi se maksimalni opseg regulacije napona => **nije moguće dodatno sniziti napon u distribucijskoj mreži**
- hoće li u doglednoj budućnosti naponi na 110 kV prijenosnoj mreži biti bliže nazivnoj vrijednosti ?

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Postoji li potreba za strateškim opredjeljenjem u pogledu SE ?

- s obzirom na planove proizvodnje električne energije iz SE (NECP), biti će potrebno **maksimalno iskoristiti** instaliranje integrirano na i uz postojeće i buduće **zgrade**
- **EU obveza ugradnje SE na postojećim i novim zgradama** zahtijeva značajni kapacitet
- **(5) 10 MW** je s razlogom **granica** za elektranu na distribucijskoj mreži
  - mogla bi biti **izuzetak** koji se priključuje izravno na **sabirnice TS 110/SN**
  - s obzirom da su TS 110/SN u blizini naselja, u pravilu ne bi trebalo biti prostora za SE (ili VE) već neki drugi tip elektrane koji ne zahtijeva veliki prostor i uklapa se u pojam industrijske zone
  - u slučaju priključenja dublje u SN mreži, čak i na 35 kV, **jedna elektrana**, čak i snage manje od 10 MW, **zauzima veliki dio ili cijeli kapacitet** SN i NN mreže za priključenje SE kod velikog broja kupaca koji bi imali korist od vlastite proizvodnje na lokaciji potrošnje

Nije kasno za promjenu pristupa priključenju i rezerviranje kapaciteta distribucijske mreže za manje SE integrirane na zgradama

Upravljanje naponom na sučelju prijenosne i distribucijske mreže

Hvala na pažnji

Multidisciplinarna **istraživanja**.

Poslovno **savjetovanje**.

Prijenos **znanja**.

Kontakt: tbaricevic@eihp.hr

